

بيانُ الإِسْتِحْسَانِ

So Payagan o Piakapiya a Kokoman

al Khutbah 96

Ki: Alim, Hassanor M. Alapa

al Murshid al Am

al Insan Islamic Assembly of the Philippines

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَسَيِّئَاتِ
أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا، وَأَشْهَدُ أَلَّا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ
وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَمَنْ اهْتَدَى يَهْدِيهِ إِلَى
يَوْمِ الدِّينِ وَبَعْدُ:.

فِيآعِبَادَ اللَّهِ يَقُولُ الْحَقُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ:

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (البقرة 31)

Innalhamda lillāhi nahmaduhu wa nastaīnuhu wa nastagfiruh, wa na'ūdubillāhi min shurūri anfusinā wa sayyiāti a'mālinā, man yahdihillāhu falā mudhillalahu, wa may yudhlil falan tajida lahu waliyyan murshidā, wa ash'hadu allā ilāha illallāhu wahdahu lā sharīka lahu, wa ash'hadu anna Mohammadan abduhu wa rasūluh, Allāhumma salli wa sallim wa bārik alā Mohammadin sallallāhu alayhi wa salallama wa alā ālihi wa sahabihi wa manihtadā bihad'yihi ilā yawmidd dīn wa ba'du:

Fayā ibādallāhi, Yaqūlul Haqqu Tabāraka wa Ta'ālā fil Qur'ānil Karīm:

Qulnah bitū minhā jamīan fa'immā ya'tiyannakum minnī hudan faman tabi'a hudāya falā khawfun alayhim wa lā hum yahzanūn (al Baqarah 31).

So langowan a podipodi a go so samporna' a bantog na rk o Allāh ﷻ, bantogn tano Skaniyan go mamangni tano ron sa tabang, a go mangni tano Ron sa sapngan lyan

so manga dosa tano, go lomindong tano ko Allāh ﷻ phoon ko manga antiyor o manga ginawa tano, a go so pangararata o manga galbk tano, sa taw a toroon skaniyan o Allāh ﷻ, na da' a makadadag on, na sa taw a dadagn iyan na di nka dn mitoon sa salinggogopa iyan a phakatoro' on.

Manga Oripn o Allah:

Aya pman bandingan tano na so ika lima a pkhapoonan o manga kokoman o Shari'ah a skaniyan so pthawagan sa ingaran a Istihsan (piakapiya a kokoman) a minggolalan sa ijtihad a pamikiran o Mujtahid ko kapphakambowata niyan ko manga kokoman.

Sabnar a lomiankap so kiazosopaka' o manga *Fuqaha* sii ko *Istihsan* ko kababaloy niyan a dalil a pzawa' ko manga kokoman a kitab, sa datar o salakaw ron a manga dalil, sa mianagompot so kiazosopaka' iron sa paganay, oriyen iyan na lominggaw so kabasng iyan sa mianinggaposan ko mararani kaopakat ko ltlit o manga taw a gii ron zosopaka'.

So pman so maana niyan na sii ko basa na skaniyan so kiitongn ko shayi sa mapiya, sa miaoma ko Kitab a *al Qamus* a go so *Mukhtar as Sihhah*, sa miatharo' a: Piakapiya ko (*Istahsanto*) anka'i a shayi amay ka mailay akn a pd ko manga btad a mapiya, aya soranga' iyan na so piakarata' (*Istiqbah*). Go aya maana o *Istihsan* na so kaplobaa ko lbi a mapiya sa pantag sa kapagonoti ron a skaniyan i isosogo' sa datar o katharo' o Allāh a: ***Pamanothol inka sa mapiya so manga oripn akn a siran oto so pphamamakin'gn iran so katharo' na phagonotan iran so lbi ron sa kapiya.***

Sii pman ko *Istilah* na miakambidabida' so manga lapiyat o kiasaya on sii ko manga taw a mikhpit on, sa aya sabap oto na kagiya giyanka'i a manga *Ta'rif* iyan na miakaoma ko oriyen o kiapanagompot o kiazosopaka'i ron, sa tanto a piakabasngan o manga ulama a somianka' on taman sa iniropa iran sa skaniyan na kapanaro' ko baya' a ginawa, sa inrn o manga taw a mikhpit on sa kna' o ba minggolalan sa kapakatindga ko manga Dalil ko kababaloy niyan a bagr a dalil sa ba datar o pinggolawla iran ko manga Dalil a salakaw, ogaid na minggolalan sa kiapayaga iran ko kamamataani ron sa karinayag a maphakaparatiaya niyan so pamikiran o somosopak on. Na sii ko kapakarinyag oto na managipoon tano ko thotholan ko *Istihsan* o anda i kiapayag iyan, a go antaa ko manga *Fuqaha* i minggalbk on sa paganay, go andamanaya i kiagarobata on o manga ulama a somosopak on, go andamanaya i kialindinga on o manga taw a mikhpit on?.

Miapayag so katharo' a *Istihsan* sa madakl ko paganay a kapayag iyan sa minggolalan ko katharo' o *Abu Hanifah*, sa tanto a madakl a kiasara niyan on sii ko manga sapak o *Fiqhi*, na aya komakalilid a kaphagaloya niyan on na misosompat on so katharo' a *al Qiyas*. Datar o katharo' iyan a: So Qiyas na ikhokom iyana'i ogaid na ikhokom ami a'i sa nggolalan sa *Istihsan*. Go mataan a tiankd ami a'i sa minggolalan sa *Istihsan* sa makasosopak ko Qiyas. So Qiyas na giya'i i kokoman

iyang, na so *Istihsan* na giya'i kokoman iyan sa aya khowaan ami na so inikokom o *Istihsan*. O da so kaaadn o *pianothol a Hadith na aya ikokom akn na so Qiyas*. Miabarasa so *Abu Hanifah* ko kiakowaa niyan ko *Istihsan* sa tanto ron a miangolad sa taman sa miatharo' makapantag on a: Skaniyan i *Imam o Istihsan*, sa pitharo' o morit iyan a so *Mohammad bin al Hassan* a: Miaadn so *Abu Hanifah* a giimakithindga sa pamikiran ko manga pd iyan sii ko bandingan ko Qiyas sa pkhalookan iran ko gii ran kaphapawala' sa tindg, na anday katharo'a niyan ko *Istihsan* na di ran dn praotn sabap ko kadakl o pphakambowat ko *Istihsan* a pd sa manga *Mas'alah*.

Sa inonotan skaniyan o manga morit iyan a siran oto so inisampay siran ko pankat a *Ijtihad*, sa mindakl so kapkhaaloy o *Istihsan* sii ko manga *Mas'alah* a minitogalin a phoon kiran sa bontal a aya khasabot on na skaniyan na dalil a pd ko manga dalil a kitab (*Adillah Shar'iyah*). Go so manga *Mas'alah* a *Istihsan* na miannkayos a sason a pd ko manga sason a miawajib ko *Mujtahid* so kaknala on taman sa iniitong o *Mohammad bin al Hassan* sa so kaknala ko manga *mas'alah* a *Istihsan* ko manga *Fuqaha* na sarat a pd ko manga sarat o kapagijtihad, sa datar o kaknala ko salakaw ron a pd ko manga dalil.

Pitharo' iyan ko minitogalin on a minggolalan ko *Ibn Abdilbarr* a: Sa taw a maadn a migpa' iyan so Qur'an a go so Sunnah a go so manga kpit o manga Sahabah o Rasulullah ﷺ a go so piakapiya (*Istihsan*) o manga *Fuqaha* o manga Muslim, na khapakay ron so kapagijtihad iyan ko pamikiran iyan sii ko langowan a miapayag on a *mas'alah*, sa phannkayos ko sambayang iyan a go so powasa niyan a go so hajji iyan go sii ko langowan a inisogo' on a go so inisapar on, na amay ka magijtihad a go mamimikiran a go tomaks sa di indaraynon o panagontaman iyan so kanggalbka roo sa apiya pn maribat, sabap sa skaniyan na *Mujtahid*.

Go da' a miakambowat ko *Abu Hanifah* a go so manga bolayoka iyan a ba niyan tiamani anka'i a Qiyas a go da niyan pn impita ankanan a *Istihsan*, ogaid na minggolalan sa manga katharo' a mamamantk sa bialoy niyan a toos ko dalil sii sa ginawa niyan a pkhaaloy sa bathk ko gii ran kazosonkita sa kata'o ko manga pd a masa, sa aya pkhasabot on na skaniyan na dalil a masosopak iyan so Qiyas sa skaniyan i pphakarayag, ogaid na antonaa skaniyan a dalil? Da niyan osaya so mapipikir on inonta bo' sii ko manga *mas'alah* a maito' a skaniyan na *Hadith* odi na rarad ko sabaad a katharo' sa gii niyan tharo'on a: *O da so rarad (hadith) na aya tharo' on akn na so Qiyas*.

Sa datar oto a miakapoon ko *Abu Hanifah* a go so manga bolayoka iyan, na miakapoon mambo' ko *Imam Malik* a go so manga morit iyan so kianggalbka ko *Istihsan* ko sabaad a manga *mas'alah* a go sii ko manga lapiyat a matitimbl, sa pianothol o morit iyan a so *Ibn al Qasim* a miakapoon on a pitharo' iyan a: So *Istihsan* na ika siyaw bagi ko sapolo bagi' o kata'o.

Go pitharo' o *Asbag* a isa ko manga morit iyan a; So *Istihsan* ko kata'o na pkhasalak a mabagr a di so Qiyas, go lomiawan sa pitharo' iyan a; A so taw a somisinb ko

Qiyas na maito' bo' na masopak iyan so Sunnah go mataan a so *Istihsan* na aya onayan o kata'o. Go pitharo' o *Ash'hab* a pd ko manga morit iyan sii ko mas'alah a; Sa taw a mamasa sa dagangan sa minggolalan sa makapzamili' (*al Khiyar*) oriyan iyan na miatay na miasobag so phamakawaris on sii ko kapakanggolalana ko kapasadan a go so kambarkasa on, na go somianka' so miphasa ko katarimaa ko kipantag o taw a mrodo', na tiarima iyan so kipantag o tharos ko kiaphasa'i, na sii ko Qiyas na aya kokoman iyan na khabarnkas, ogaid na sii ko *Istihsan* na aya kokoman iyan na khitaros so kaphasa'i sa aya khowaan ami na so kakhitaros iyan (*Istihsan*).

Di tharimaan a akal o ba tharo'a o *Abu Hanifah* a go so *Malik* a go so manga pd iran a; skami na khowaan ami so *Istihsan* sa ba da' a dalil iran a khatarima' sii ko kitab, ogaid na giyankanan a dalil na da payaga o mikhpit on so sosonan iyan a go so mapipikir on ka kagiya giyankoto a masa na kna' o ba masa a kaphagosaya ko manga maana, ogaid na masa a kapagijtihad a go so kapakambowata ko manga kokoman, sa da roo kazosopaka'i sa ba iran khipatoray sa ginawa iran so kapayaga iran ko mapipikir iran on.

Misabap roo na miaadn so *as Shafi'i* a giarobat iyan sa mabasng a go sianka' iyan sa mabagr gowani a man'g iyan so katharo' a *Istihsan* a lalayon pkhaaloy o manga taw a gii niyan mithindga' sa manga pamikiran a pd ko manga onota o *Abu hanifah*, sa da iran payaga so mapipikir iran on, sa giyanka'i a manga taw na masikn a aya iran phagosarn a phlindongan iran ko masa a kapkhargni kiran ko kasmbaga ko manga tindg sa sayan ko manga *Imam* iran, na amay ka iiza' kiran so kamamataani ron na di ran khaosay, ka opama ka miaosay ran so maana niyan a go so kamamataani ron sii ko kpit na makalintad kiran odi na osayin iyan kiran ko maana niyan ka kagiya so kiasanka' o *as Shafi'i* na miaadn ko kian'ga niyan ko kanggogolalan ankoto a katharo' ko *Istihsan* sa pitharo' iyan ko Kitab iyan a *ar Risalah* a so piayag iyan on so manga dalil o manga kokoman sii ko pinto o *Istihsan* so manga katharo' a makatotoro' sa; So kakpiti ko *Istihsan* na di khapakay, a go haram ka opama ka mapakay so kabinasaa ko Qiyas sa aya kowaan na so *Istihsan* na disomala a kalkaan so pinto ko manga taw a adn a manga akal iyan a kna' o ba manga taw o kata'o sa phanaro siran ko agama o Allāh sa nggolalan sa *Istihsan*, oriyan iyan na biathk iyan a so *Istihsan* na kapangabaya' a go katharo' sa baya' a ginawa.

Go sii ko kitab iyan a *al Umm* na inisnggay niyan on so pinto a so kabatala ko *Istihsan*, sa piayag iyan on a aya manga dalil a di khapakay ko *Mufti* o ba ifta sa salakaw ron na skaniyan so Kitab so *Sunnah* so *Ijma'* a go so Qiyas, na sa taw a tharo' ko *Istihsan* na sabnar a miakaliyo ron na inibtad iyan a ginawa niyan ko pamikiran iyan a go so piakapiya niyan sa da' a kitab a go Sunnah a kaonotan iyan, sa aya kiaonotan iyan na so pamikiran iyan.

Go initogalin o *al Gazali* a miakapoon on ko kitab iyan a *al Mankhul* a pitharo' iyan a: Sa taw a kowaan iyan so *Istihsan* na sabnar a mimbaal sa kitab a phoon sa ginawa niyan, sa aya bantak iyan roo na sa taw a tomankd sa kokoman sa nggolalan sa

Istihsan sa da' a dalil iyan a phoon ko kitab na skaniyan i mimbaal sankoto a kokoman ka kagiya da niyan makowa a phoon ko kitab.

Sabnar a inayonan so *as Shafi'i* ko kiasankaa ko *Istihsan* o *Daud ad Dhahiri* sa inaloy niyan ko kitab a *Risalat al Usul* a; So kakokom sa nggolalan sa Qiyas na di khawajib, na so katharo'a ko *Istihsan* na di khapakay.

Sa datar oto a inayonan so *al Hanafiyyah* a go so *al Malikiyyah* ko kiakowaa ko *Istihsan* o *Ahmad bin Hanbal* sa datar o kiaaloya on o *Safiyud din al Bagdhadi*, a go so *Ibn Quddamah al Maqdisi*, a go so *Al Taymiyyah* a pd ko *al Hanabilah*.

Gyianan i kiazosopaka'i ko *Istihsan* ko paganay a pankat iyan. Manga *Fuqaha* a giiran pakanggolalann so katharo' a *Istihsan* sii ko dalil a kabaya iran a da iran payaga o antonaa skaniyan? A go adn mambo' a salakaw kiran a sasangkaan iran sa mabasng sa aya antap iran on na kanggalbk sa da' a dalil a go matag kaosara ko pamikiran a go so baya' a ginawa.

Na gowani a makoma so masa a kapphakaasala ko manga pakaasal ko oriyon o *as Shafi'i* na miatoon o manga *Fuqaha ko al Hanafiyyah* so tokas a pakababantakn ko *Istihsan* a so tanto a miangolad so manga Imam iran ko kiakowaa on, na biantak iran so kiasaya on a go so kapayag o kamamataani ron sa kinowa iran oto a miakapoon ko manga sapak a minitogalin ko kpit iran a giyoto i btad iran ko kipmbtadn iran ko manga onayan a pphakambowatn iran a phoon ko manga sapak.

SO OSAYAN O ISTIHSAN SII KO AL HANAFIYYAH:

Inosay o manga *Fuqaha ko al Hanafiyyah* so *Istihsan* sa madakl a *Ta'rif*.

Sa inosay o sabaad kiran sa skaniyan so dalil a pkhititik sa pamikiran o *Mujtahid* a margn so kimboniyagn iyan on. Go inosay o *al Karkhi*, sa skaniyan so kitogalinn ko mas'alah ko kokoman o datar iyan sii ko sopaka iyan sa pantag ko bontal a aya mabagr a khisogo' iyan so katogalin on. Go inosay skaniyan o *al Jasas* sa skaniyan so kibagakn ko Qiyas sii ko skaniyan i taralbi a di skaniyan. Sa skaniyan na sii ko dow a bontal; so isa on na so kabaloy niyan a sapak a giiprdotn o dow a pakaasal a palaya makasasaginda sankoto a dow na patoray so kitaalokn on ko isa sankoto a dow sabap ko dalil a khipatoray niyan sa giyanan i marimbot ko langowan a sosen iyan. *Ika dow*; na skaniyan so katndo'a ko kokoman a rakhs o kaaadn o sabap, sa giyankoto na khaadn sa nggolalan sa titayan odi' na rarad (hadith) odi' na *Ijma'* odi' na Qiyas odi' na so galbk o manga taw.

Go inosay skaniyan o *Abu Zayd ad Dabbusi*, sa datar o kinitogalinn on o *as Sarakhsi*, sa skaniyan so kibagakn ko Qiyas a go so kakowaa ko skaniyan i makalalawan a mapiya ko manga taw.

Go inosay skaniyan o *as Sarakhsi* sii ko *Usul* iyan a; Skaniyan so dalil a so maaadn a makasosopak ko Qiyas a mapayag a so aya pkhapikir o pamikiran ko da on pn kandirogoda, na sii ko oriyon o kandirogoda ko kokoman o btad a go so manga

saginda niyan a pd ko manga pakaasal na khapayag a mataan a so dalil a so miakasopak on na kaporoan iyan ko kabagr a so kanggalbka on na skaniyan i *wajib*. Sa gowani a maadn anka'i a manga osayan a di marinayag sa tarotop sabap ko kasoln a matatago' ko sabagi' on odi' na so katitimbl a go so di ron kaiimpidi ko sabagi on a salakaw, na pinggalbk o manga *Fuqaha* a miaakaoma ko oriyen iran so kapakarinyaga sankanan a di ron marinayag, a go so kiagintasa sankanan a matitimbl on sa pitharo' iran a: So *Istihsan* na pakapnggolalann ko dow a lalan; So kapakanggolalan iyan sa mattndo' (*Itlaq Khas*) a go so kapakanggolalan iyan sa lankap (*Itlaq Am*). So mattndo' on na skaniyan so Qiyas a masoln (*Qiyas Khafi*) sii ko kiphapantagn iyan ko Qiyas a mapayag (*Qiyas Jalli*) sa aya Qiyas a mapayag na skaniyan so khapayag ko pamikiran ko anda dn i kailaya on, so pman so masoln na skaniyan so di khapayag ko pamikiran inonta bo' ko oriyen o kapamimikirana on sa madalm a di so paganay.

So lankap on na skaniyan so langowan a dalil a mababala' iyan so Qiyas a mapayag a khikokom iyan so kaawa'i ron sankoto a Qiyas a pd sa titayan odi na rarad odi na *Ijma'* odi na *Dharurah* (dimipndaraynon) a go so salakaw ron.

Na sa taw a pzakntaln iyan anka'i a manga osayan na khapayag on a skaniyan a *Istihsan* na adn oto a dalil a pd ko manga dalil a mababala' iyan so Qiyas a mapayag sa datar o kiatharo'a on o *as Sarakhsi* a go so khirk ko kitab a *at Tahrir* a go so *al Musallam*, odi' na nggolalan sa ibagak so Qiyas sa somong ko dalil a salakaw a aya on lawan sa kabagr, odi na awaan so kokoman a datar iyan sii ko isa a kokoman sabap ko bontal a izogo' iyan oto, sa khaadn ankoto a dalil a somiogo' ko kapagawa'i ko isa a kokoman a go so kibagakn on a skaniyan i bontal o *Istihsan*.

Sii ko paganay na khabaloy so *Istihsan* a dalil a pd ko manga dalil a khatarima ogaid na kna' o ba on makasosopak, na sii ko ika dow na di khabaloy a dalil ogaid na lalan a phagokitan o *Mujtahid* ko sabaad a manga mas'alah a masasanday sa dalil a bnar.

Pd sa patot a tanodan sii a so miaaloy a Qiyas a mimbabala' o *Istihsan* na kna' o ba aya mapipikir on na so Qiyas a *Usul* sii ko langowan o mas'alah a *Istihsan* sa datar o kapapayag iyan ko katharo' o manga *Usuli*. Ogaid na lankap a di skaniyan ka khabaloy a Qiyas a *Usul*, na adn pman a khabaloy a maana a onayan odi na pakaasal a lankap, odi na khabaloy a so maana o dalil, sa phakarinyag bo anan ko manga ibarat ko kapagosaya ko kiazosonan o *Istihsan*.

Na sii ko oriyen o kiapayag o kamamataani ko *Istihsan* sa miapayag a kna' o ba kapanaro' sa baya' a ginawa, a go kambaal sa kitab a phoon sa pamikiran na lominintad so manga pd o *as Safi'i* ko kapnggarobata on, sa pitharo' iran a; Da' a khato'on a *Istihsan* a kiazosopakaan sa so sianka' o *as Shafi'i* na kna' o ba so inaloy o *al Hanafiyyah*, a go da' a ptharo' on a pd ko manga *Fuqaha*.

Sa taw a panondogn iyan so manga mas'alah o *Istihsan* sii ko *Fiqhi* o *al Hanafi* na khatoon iyan a so kalaan on na phagndod ko onayan a katabiya' (*Qaidah al*

Istithna') phoon ko kalalankap o manga dalil a go so manga onayan a rankom, a go so sabaad ko manga osayan iyan sa onaan na khitoro' iyan oto.
Go so kadaklan ko manga osayan on o *al Malikiyyah* a inayonan iran so *al Hanafiyyah* ko kanggalbka on na bathk so kiaaloya niyan sa skaniyan na katabiyaa ko onayan a lankap.

Amay ka so *Istihsan* na phagndod ko katabiya' ko isosogo' o dalil odi na so onayan na di khagaga o isa so kasankaa on sabap ko kiatankd o pakaasal iyan ko Qur'an a go sii ko *Sunnah* a go pinggalbk o manga *Sahabah* sa da' a somianka' on.

So Qur'an na gowani a haramn iyan so sabaad a manga haram na pitharo' iyan a; Inonta bo' so miatgl kano ron. Na go sii ko kiatankda niyan ko kadaklan ko inisogo' o Kitab, sa pthabiyaan iyan on so adn a manga sndod iyan "***sa taw a pd rkano a kamasaan an iyan so kiasold o olanolan a Ramadhan na phowasa'i niyan, na sa taw a miaadn a pkhasakit odi na giimlayalayag (na go mioka) na phakabilang ko manga pd a gawii (a ron phakabayad ko powasa).***

So Rasulullah ﷺ na gii niyan oto pakangolalann sa haram iyan so manga kayo sa *Haram* o ba pataa a go so paotanotan on oriyen iyan na tiabiya iyan on so kayo a *Idkhir* sa smbag ko pangni o bapa' iyan a *al Abbas* a so piayag iyan on so kapangingindawa on o manga taw, sa datar oto so kinisaparn iyan ko kaphasaa ko nganin a di matatangan o taw ogaid na pipharo' niyan so kapagankat (*salam*) a skaniyan na sasoson sankoto a isasapar, sabap ko kapangingindawa on o manga taw.

Go inisapar iyan so kapakazambi'a ko tamok a mlagid sa soson inonta bo' o makaplagid a go makathangana', ogaid na piakay niyan so kapagotang (*al Qardh*) a sasoson ko *Riba* a pkhataalik sa inirn oto ko pangindaw o manga taw a go inipakalbod kiran.

Na so taw a sankaan iyan anan na khabaloy a sianka' iyan so pakaasal a pd ko manga pakaasal o kitab a skaniyan so kiapakanggolalana ko kaplbolbod (*Rukhsah*) a so pitharo' o Rasul ﷺ ko btad iyan a: ***Mataan a so Allah na pkhababayaan iyan so kitalingomaan ko pilbolbod iyan sa datar o kapkhababaya'i niyan ko kitalingomaan ko tikhs iyan (a manga kokoman a da' a ba on kaplbolbod).***

SO MANGA SAHABAH A GO SO ISTIHSAN

Sabnar a ininggolalan o manga *Fuqaha* ko manga *Sahabah* so onayan a katabiya' a skaniyan dn so *Istihsan* sii ko kadaklan ko manga btad. Sabnar a inikokom iran so kaphakawaris o karoma a babay a tialak o karoma niyan sii ko kasasakit iyan a ron miatay a o ba di aya pakaasal na so kiapaninggaposan o kapakawaris ko kiapos o kapakathotompok iran ko kakharoma'i, sabap ko kiada' o phakapaliyogat ko kapakawaris a so kakharoma'i.

Datar oto a inikokom iran so kaphakaako o pangngmbaal (panday) ko inibgay ron a nganin a pphandayan iyan amay ka mabinasa sa tangan iyan a siran oto na aya

kokoman iran na sasarigan, na aya pakaasal ko sasarigan (tiadinan) na di niyan khaako so initadin on inonta bo' o ba niyan pamaba'i odi' na indaraynon iyan so kasiyapa on.

Go inikokom iran so kiatatap o kiaharam o babay a miakipangaroma ko da pn kapopos o *Iddah* iyan ko taw a miyangaroma on, a aya pakaasal na so kahahalal iyan ko langowan a phangaroma amay ka mapopos so *Iddah* iyan sa da a mbidabidaan o manga mama.

Sa giyanka'i a manga kokoman na miakambowat kiran ko kiapakanggolalana iran ko onayan a katabiya, sabap ko kapangingindawa on o kamapiyaan, sa giyanan i thitho a maana o *Istihaa*n ko manga taw a mikhpit on.

SO ASH SHAFI'IYYAH A GO SO KATABIYA' KO MANGA ONAYAN

Sabnar a tiankd o *as Shafi'iyyah* so katabiya ko manga onayan sabap ko kapangingindawa on o manga taw a go so karn o margn sii kiran sii ko manga mas'alah a rakhs a sianka' o *Imam* iran so *Istihsan*. Pd roo a piakay ran so kakowaa ko manga otan sa haram sa pantag sa phagikan ko manga binatang sabap ko kakhargni ko manga Hajji ko kaphakakana iran ko manga binatang iran, a oda oto maparo na khisogat ko manga hajji so margn sa giyoto na katabiya' ko kokoman a kisasaparn ko kakowaa ko mangngtho sa *Haram*. Pitharo' o *Izid Din bin Abdis Salam* a; O phasaa so onga a magaan dn makato'a na wajib a matatap ko kayo niyan sa taman ko kaoma o kaphragona on ka an makapamakaig ko ig ankoto a kayo niyan ka giyanan na misasarat sa minggolalan sa *Urf* (adat a kialayaman) sa datar o ba minisarat sa minggolalan sa lapiyat, Sa pitharo' iyan a aya kianggolalan ankanan a sarat na kagiya mapangingindaw sa khaadn a katabiya' sii ko onayan ka an maparoli so kamapiyaan ankanan a kapasadan.

SO MANGA SOSONAN O ISTIHSAN SII KO AL HANAFIYYAH

So *Istihsan* ko *al Hanafiyyah* na di phakaliyo ko isa ko dow a btad:

Adn oto a so kibagakn ko Qiyas a so miyapayag so sabap iyan sii ko Qiyas a minisoln so sabap iyan a aya mabagr a di so paganay, odi na so kibagakn ko isosogo' o dalil a lankap odi' na so onayan a rankom sii ko sagintas a pd ko manga sagintas a go so kokoman on sii ko kokoman a salakaw sabap ko dalil a pd ko manga dalil, sii ko isa a katharo'a on na so katabiyaa ko sagintas a pd ko manga sagintas a makasisirong ko atag o dalil a lankap odi' na onayan a rankom sa aya ikokom on na so kokoman a salakaw sabap ko dalil a inisogo' iyan ankoto a katabiya'. Sa so *Istihsan* sii kiran na mizoson sa manga sosonan sa onot ko kiazosonan o dalil a tomiatap on sa katatan so osayan iyan:

Soson a paganay: So *Istihsan* sa nggolalan sa Qiyas a masoln a so di khapayag ko pamikiran inonta bo' ko oriyon o kapamimikiran sa mibabala' ko Qiyas a mapayag a aya khasabot o pamikiran ko paganay a kailaya niyan on.

Sii sankanan na khaadn so shayi a mitotompok ko dow a pakaasal sa oman i isa on na adn a kokoman iyan ko kitab, sa makasasaginda kiran a dow a, na itompok skaniyan ko mabagr on i kikokoyapt.

Aya ibarat iyan na; Igira inibgay a waqaf so lopa a babasoka na go da mabathk so kabnar ko manga oganapa iyan (*Huquq Irtifaq*) a pd sa pakaig a go lalan a go so salakaw ron na ino phakasold ankoto a manga oganapa' iyan sii ko kiniwaqapn on? Antaa ka di? Giyanka'i a mas'alah na kazosopakaan o dow a Qiyas sabap ko kaadn o dow a kasasagindaan.

So waqaf na makasasayan ko kaphasa (*bayi'*) sii ko katampar a kaphakaliyo o lawas o tamok ko kamimiliki ron o khirk on, a go makasasayan ko kaapin (*Ijarah*) sii ko katampar a aya khibgay niyan na so kaphakimiliki ko manga gona o lawas o tamok ko taw a bigan on.

Na sii ko kapakasasaginda niyan ko kaphasa na di phakasold so manga oganapa' iyan inonta bo' o mabathk ko kiaphasada sa datar o kokoman o kaphasa'i, na sii ko kapakasasaginda niyan ko kaapin, na khikokom iyan so kaphakasold o manga oganapa' iyan apiya pn da mabathk ko kapasadan sa datar o kokoman a kapagapin, ka kagiya so kanggona a mapipikir ko kaapin na di khaparo odi ron mirakhs so manga oganapa' iyan.

Ogaid na so Qiyas a paganay a so kataks ko kaphasa na mapayag a aya khapayag ko pamikiran ko kailaya on, na so kataks a ika dow a na masoln a di khasabot odi makalantas so pamikiran. Sii sankanan na piakarayag iran so kapnggalbka ko ika dow a sabap ko kabagr iyan ka kagiya so kapnggona'i ko iniwaqap a tamok na di khaparo o di ron mirakhs so manga oganapa' iyan na so kiapakasaginda niyan ko kapagapin na mabagr a di so kiapakasaginda niyan ko kaphasa.

Sabap roo na pitharo' iran a: So Qiyas na so di kapakasold o manga oganapa' sii ko waqap inonta bo' o nggolalan sa mabathk ko kapasadan, na so *Istihsan* na ikhokom iyan so kapakasold iyan on apiya pn da mabathk ko kapasadan.

Ibarat a ika dow a: Opama o tharo'a o mama ko karoma niyan a; Anday ka kail ka na mitalak ka, na go niyan tharo'a a: Miakail ako, na go skaniyan pakambokhaga o karoma niyan sa di niyan bnarn, na so Qiyas na di skaniyan khabnar taman sa di katokawan so kiahaydh iyan odi' na bnarn skaniyan o karoma niyan, sa taks ko manga saginda niyan ko katharo' iyan a; Anday kasold ka ko walay na mitalak ka, odi' na o mbitiarain ka si giraw na mitalak ka, na go tharo'a o babay a miakasold ako ko walay odi na minimitiarai akn si giraw, na go skaniyan di paratiaya a o karoma niyan.

Na so *Istihsan* na khabnar skaniyan a babay sa taks ko katharo' iyan a; a miapopos so *Iddah* akn a skaniyan na mahahaydh, odi' na tharo'on iyan a; maogat ako, ka kagiya skaniyan na sasanaan ko matatago' ko roranan a wata ko tiyan iyan sabap ko katharo' o Allah a: **A di kiran khahalal so kapagmaa iran ko nganin a inadn o**

Allah sii ko Rahim iran (roranan a wata' ko tiyan iran) sa giyoto so initoro' o Ubay bn Ka'b sa pitharo' iyan a; Pd sa sarig so kisarign ko babay ko matatago' ko roranan a wata iyan, a go taks ko kisankotn ko langowan a di katawan inonta bo' o sii ko katampar iran (a manga babay) ka datar o kabaya a go so rarangit.

Na so kiapakazopaka sii o dow a Qiyas na so isa on na mapayag , na so ika dow na masoln, na aya miakarinayag na so ika dow sabap ko kabagr iyan, a skaniyan i marimbot ko langowan a sostonan o *Istihsan*, sa datar o kiatharo'a on o *al Jasas*.

So soston a ika dow a: So *Istihsan* a minggolalan sa titayan, a skaniyan so kaawa ko kokoman sa sii somong ko isa a kokoman sabap ko titayan a khisogo' iyan ankanan a katogalin.

Khaadn anan ko langowan a *mas'alah* a miakambowat on so titayan a matndo' a phakabgay sa kokoman a makasosopak ko kokoman a lankap a tatap sa minggolalan sa titayan a lankap a romarankom sank'a'i a mas'alah a go so manga saginda niyan odi na so onayan a matatankd, sa mararankom iyan so langowan a manga bontal a so tiabiya' skaniyan o kitab ko kokoman o datar iyan.

Katii so manga ibarat iyan:

1. So kapagankat (*Salam*) a aya katharo'a on na kaphasa sa otag *Bayi' Salaf* ko basa on o manga taw sa *al Madinah*. A skaniyan so kaphasaa ko nganin sa nggolalan sa ropaan sii ko taalik a matndo' sa arga' a khatonay. A giyoto na tiabiya' sa minggolalan ko Hadith a: Sa taw a phagankat na pagankat ko asad a matndo' a go so timbang a mttndo' sii ko taalik a matndo'. Sa tiabiya skaniyan o Rasul ﷺ a go piakay niyan a skaniyan na ropaan o kaphasaa ko nganin a di mamimilik o manosiya a so inisapar o isa a Hadith ko kiatharo'a niyan on ko *Hakim* a: **Hay Hakim bin Huzam di nka pphasaa (so nganin) a di nka matatangan.**
2. So kapakapzamily' ko kitharasn ko kaphasa'i (*Khiyar as Shart*) ka miakambowat on so Hadith a pitharo' iyan ko *Hibban bin Munqiz* a giimangakal ko kaphasa a; Igira miakiphasa'i ka na tharo' anka a da' a kapagakal sa rk akn so kapzamily sa tlo gawii, sa giyankanan a kapakapzamily' na phakasapar ko kakhagtas o kaphasa'i sa taman sa maipos ankoto a masa niyan, a oba di so onayan a matatankd sii ko manga kapasadan na so kakhagtas iyan ko masa dn a katarotop iyan.
3. Go pd roo so katharo' o *Abu Hanifah* a: tiankd ami so *Rajm* (radiyam) sa minggolalan sa *Istihsan* sa sopak ko Qiyas. Sa aya bantak iyan roo na so Ayat a miakambowat ko lphad o mizina a: **“So mizina a babay a go so mizina a mama na lphadi niyo so oman i isa kiran sa magatos a lphad ”** na lankap anan ko lapiyat iyan sa makasosold on so mizina a mama a *Muhsan* (miakapangaroma sa miaona) a go so salakaw ron sa giyoto i Qiyas, na gowani a matankd sa minggolalan ko galbk o Rasul ﷺ a go so manga *Sahabah* niyan sa phradianm

iran so mizina a *Muhsan*, na tiabiya' iyan on sa iniliyo niyan ko kalalangkap o Ayat sa inikokom iyan on so *Rajm* sa aya inibtho niyan on na *Istihsan* sa sopak ko Qiyas.

4. So katharo' o *Abu Hanifah* sii ko taw a komiyan a go mininom a malilipat a skaniyan na giiphowasa a: *O da so katharo' o manga taw na ikokom akn so kaphakabayad iyan*. Aya bantak iyan roo na so kakan o giiphowasa a malilipat na khabinasa niyan so powasa niyan ka kagiya aya rokon o kaphowasa na so kathigr ko phamakaboka, na amay ka mada so rokon na di khatatap so powasa sii ko Qiyas a skaniyan i onayan a matatankd sii ko kaphowasa, sa khabinasa sa misabap ko phakabinasa on sa minggolalan sa pithibaba odi na kalipat sa patot so kabayad o taw, ogaid na tiabiya ami so kakan o malilipat sa aya tindg ami ron na da mabinasa so powasa niyan sabap ko rarad (hadith) a miatoon ko katharo' o Rasūl ﷺ ko taw a miakakan a go mikainom a malilipat a: ***Tarotop anka so powasa nka ka mataan a piakakan ka o Allah a go piakainom ka niyan.***
5. Go pd roo so kapasadan a kapagapin a skaniyan na sii miakambowat ko manga gona a skaniyan na maada na aya pakaasal ko maada na so di kakhapakay o kamilika on a go di ron khasanday so kapakamilik ogaid na miakambowat so titayan sa piakay niyan sabap ko kapangingindawa on o manga taw a tiabiya' oto ko pakaasal.

Sa phakasold sankanan a soson so langowan a tiabiya skaniyan o kitab phoon ko pakaasal a rankom sabap ko dalil a matnd'o'.

Go khitaalok roo so *Istihsan* sa minggolalan sa rarad o *Sahabah*, ka kagiya so kiapakambowat iyan sa makasosopak ko Qiyas na khabaloy niyan a sii ko kokoman a minitompok ko Rasulullah ﷺ.

Pd roo so miatoon ko Kitab a *al Kharaj* a rk i *Abu Yusuf* a: Go igira miailay o Dato (*Imam*) a odi na so *wali* niyan a mama a miaman'khaw odi na mininom sa pakabrg odi' na mizina na di ron khapakay so kapakanggolalana niyan on ko *Hudud* (kasalaan) sa ba giya bo' a kiailaya niyan on, sa aya patoray na makatindg kiran so saksi' a karina ko kiapakazala' iran, sa giyanan na okit a *Istihsan* sii ko minisampay rki tano a pd sa rarad, na sii ko Qiyas na khapakay ko Dato a inggolalan iyan so kitanaan ko siksa' iran.

Sa amay ka aya miyan'g iyan na so isa a taw na pikompabliyan iyan so kianggolalan on o kabnar o isa a taw na khapakay ron a katgla niyan sankoto a taw sa di ron sarat so kapakatindg o saksi'.

So soson ika tlo: So *Istihsan* sa nggolalan sa *Ijma'*. Sa khaadn oto sa nggolalan ko kaifta o manga *Mujtahidin* sii ko isa a btad sa makasosopak ko Qiyas sii ko manga datar iyan, odi na masosopak iyan so isosogo' o dalil a langkap odi' na so katrn iran sa di siran somanka' ko kialayaman o manga taw a kandodolona' a miasopak iyan so Qiyas sabap ko kapangingindawa iran on.

Sa aya iniibarat iran on na so kapakiphanday sa tamok (*Istisna'*) a skaniyan so kapakiphasada o taw ko panday sa adn a pphanadayan iyan on a tamok sa sambu o bayad a matndu' sa nggolalan ko manga sarat a matndu', sa so Qiyas a skaniyan i onayan a matatankd ko kaphasa'i na so di oto kakhapakay, ka kagiya so piphasadaan na nganin a maada (di makamomoayan) ko masa a kiaphasada sa isasapar so kapahasaa on, ogaid na piakay skaniyan sa minggolalan sa *Istihsan* a *Ijma'* ka kagiya so manga *Mujtahidin* ko oman i masa na miailay ran so manga taw a gii siran on dodolona' sa di ran khagaga so kipanalipndaan on na da iran sankaa sii kiran sa miaadn oto a kiaopakatan kiran sa miabaloy a miatabiya ko onayan a lankap, sa datar o kiatabiyaa o Rasulullah ﷺ ko kapagankat ko kalalankap o kisasaparn ko kaphasaa ko maada.

Go pd roo so kasold ko papaygoay sa pantag sa kapphaygo' on a di madidiyanka' so masa a kathay niyan roo a go so kala' o ig a khaosar iyan ko kambayad iyan ko kapagosara niyan on, ka kagiya so manga taw na mindodolona' siran roo sa da' a somianka' kiran a pd ko manga taw o *Ijtihad* sa miabaloy oto a miatabiya ko onayan a lankap, a so kabaloy o piphasadaan a matatankd a katotokawan a go so masa niyan, na sii sank'a'i na matatago' on so dowa a di katawan, so di katawi ko piphasadaan a so ig a pagosarn, a go so di katawi ko masa a kathay niyan ko sold o *Hammam* a palaya dn oto khapakay a sabap ko kakhabatal o kapasadan ko kiaapin, ogaid na piakapiya sabap ko kiandodolona on o manga taw, sa da' a khaadn on a kapakazopaka'.

So soson a ika pat: So *Istihsan* sa minggolalan sa *Dharurah* (btad a phan'gl) a go so karn o margn; aya darpa' iyan na igira miaadn so kanggalbka ko dalil a lankap na phakatonay sa margn a mapayag, na thabiyaan ankoto sa pantag sa karn o margn.

Katii so manga iabarat iyan:

1. So kakhapakay o kazaksii ko saksi' a miaona sii ko kabnar a di khailang sa nggolalan sa sankaan a go so katarimaa on amay ka mamatay so manga saksi a pakaasal odi na migayib siran ko mawatan a darpa' a di kharaot songowan inonta bo ko oriyen o tlo gawii, odi na miasakit siran a di siran khaparo o ba siran makamasa ko darpa' a kokoman, a o badi aya pakaasal ko saksi na so kapakamasa niyan sa so dn so ginawa niyan, sa giyanan na tiabiya sa pantag ko kaaadn o *Dharurah*, ka kagiya so khirk ko manga kabnar na o paliyogatn kiran so kimasaan iran ko manga saksi a pakaasal ko oriyen o kiapatay ran odi na sii ko kigagayib iran na khipaliyogat kiran so di khagaga sa khailang so manga kabnar iran.
2. So kakhapakay o kazaksi' sa nggolalan sa mian'g sii ko bangnsa a go so kapapatay a go so kapangaroma a go so kiapakalawas (ko karoma) apiya pn da kasandngi o saksi' so pizaksian iyan a giyanan na tiabiya ko pakaasal a sarat a so kiasandngi ron, ka kagiya o paliyogatn kiran so kimasaan ko saksi'

a kiasandngan iran so kiambawata' a aya kalalayaman na aya pndarpa' on na manga babay odi na miamatay ankoto a miakamasa on, na khatago siran ko margn, sa piakay so kazaksi' sa minggolalan sa mian'g sabap ko *Dharurah* (phan'gl a btad).

So sosen a ika lima: So *Istihsan* sa nggolalan sa kamapiyaan (*al Maslahah*) a so da misampay ko diyanka' a *Dharurah*, sa khamataan an oto ko langowan a mas'alah a miatankd on so kokoman sa minggolalan sa titayan a lankap a makararankom on a go sii ko manga datar iyan, odi' na minggolalan sa onayan a matatankd a go miatoon a so kapakanggolalana sankanan a kokoman a lankap na phakatonay sii ko kabinasa odi' na maphakada' iyan so kamapiyaan na khatabiya anan sa aya khibgay ron na so kokoman a khamataan an iyan so kamapiyaan.

1. Aya ibarat iyan na so miapanothol a miakapoon ko *Abu Yusuf* a inikokom iyan so kakhawarisi o karoma a mama ko karoma niyan a mimortad ko masa dn a kapkhasakit iyan sa ron miatay sa tiabiya anan ko onayan a lankap, a so di niyan on kakhawarisi ka kagiya mbida' siran sa agama a go miada' so kakharoma'i sabap ko kiapmortad. Sa aya sabap ankanan a *Istihsan* na an marasng so babay a mimortad sa aya indolon on na so sopaka o kabaya iyan a so kaphalagowi ko kapakawaris.
2. So inikokom o *Abu Yusuf* a go so *Mohammad* ko kaphakaako o panday ko matatago kiran a manga tamok amay ka mada odi na mabinasa, inonta bo o nggolalan sa kabinasa a di khagaga o manosiya so kapananggilai ron ka datar o katotong a lankap a go so kathaban a lankap, ka kagiya piakapiya oto sa minggolalan sa *Istihsan* sa sopak ko Qiyas a skaniyan i onayan a lankap sii ko kapakaako a so sasarigan na di niyan khaako so isasarig on inonta bo' o ba niyan pamaba'i odi na indaraynon iyan.

Sa aya bontal ankoto a *Istihsan* na skaniyan so kasiyapa sankoto a manga tamok o manga taw ko kadadas sabap ko kialankap o giikandonsiyan sii ko masa iran a go so kiapakalobay o bagr o paratiaya ko manga ginawa, ogaid na aya kpit o *Abu Hanifah* a go so *Zufar* na so di ran kaphakaako sa onot ko pakaasal a skaniyan i onayan.

2. So kiapakaya o *Abu Hanifah* ko kabgi sa *Zakat* ko mbawataan o *Hashim* sii ko masa niyan sa *Istihsan* a miakasopak ko Qiyas, ka kagiya so Rasūl ﷺ na hiaram iyan kiran, sa pitharo' iyan a; Di khahalal ko *Mohammad* a go so manga familiya o *Mohammad*. Sa aya kipantag iran na so ika lima ko ika lima bagi ko taban a phakaampl kiran. Sa aya khasabot roo na di kiran khapakay so *Zakat* sii ko apiya antonaa a masa, ogaid na so *Abu Hanifah* na inikokom iyan sa minggolalan sa *Istihsan* sa siyap kiran a go palihara kiran ko kadadas ko kinitana kiran o kiaringasaa kiran ko masa niyan a go so kiarn kiran o manga kabnar iran ko manga taban, sa inayonan skaniyan o *Imam Malik* sankoto a kpit iyan.

So sosen a ika nm: So *Istihsan* sa nggolalan sa Urf; aya ibarat iyan na:

1. Inifta o *Imam Mohammad bin al Hassan* so kakhapakay o kaphasaa ko onga a isarat on so kakhatatap iyan ko kayo niyan sa taman sa madiyanka so kapakatoa niyan a giyoto na sarat a di mapangingindaw o kapasadan a skaniyan so kakhasndod o milik o salakaw ron odi na kaphasa'i ko isa a kaphasa'i, ka kagiya khapakay a kassmbayan iyan ankoto a kayo niyan odi na kaaapinan iyan a miarankom ankoto a kapasadan a kaphasa'i a skaniyan na isasapar sabap ko katharo' o Rasūl a: Inisapar iyan so dow a kandolona' a madadalm ko isa a kandolona (kaphasa'i). Odi na kaphasa a go sarat (*bay'un wa shart*) a inisapar anan o Rasūl ﷺ so kaphasaa adn a isasarta on a sarat, ogaid na so kianggolalan o *Urf* (adat a kialayaman) na piakay niyan.
2. Inikokom o *Mohammad bn al Hassan* so kakhapakay a kibgan a waqaf ko tamok a giimithotogalin (*malun manqul*) amay ka kowaan o manga taw a adat iran ka datar o manga kitab a go so gomaan a go so salakaw ron sa minggolalan sa *Istihsan* sa makasosopak ko Qiyas. A skaniyan so onayan a matatankd sii ko waqaf a so kabaloy niyan a tatap, sa aya khitoro' oto na di khapakay a iwaqaf so giimithotogalin a ba mablag ko bangon a tatap a di khaalín, ka kagiya so pkhitogalin na binntay ko kakhabinasa, na di khapakay a iwaqaf a skaniyan na tatap.
3. So manga *Fuqaha* ko *al Hanafiyyah* na piakay ran so sarat a so kialayaman ko *Urf* sa *Istihsan* a sopak ko pakaasal a matatankd a inaloy o Hadith a: ***Inisapar o Rasulullah ﷺ so kaphasa a rrzaan a sarat.***

Giyoto i manga sosenan o *Istihsan* sii ko *al Hanafiyyah*, a skaniyan ko katimo' iyan na phagndod ko pakaasal a katabiya' phoon ko titayan a lankap odi na so onayan a lankap, sa da 'a miakaliyo ron a rowar ko Qiyas a masoln (*Qiyas Khafi*) a makababala' ko Qiyas a mapayag (*Qiyas Jalli*).

SO DI KIPNDARAYNONN KO ISTIHSAN

So *Istihsan* na mapiya pn da mabaloy a dalil a makambibisa sa datar o kiaosaya tano ron ogaid na pkhasawaan iyan rki tano so okit o sabaad ko manga *Imam* sii ko giikinggolalann ko manga dalil o *Shari'ah* a go so manga onayan iyan ko masa a karompaki niyan ko btad o manga taw ko sabaad ko pizagintasan iyan. Sa skaniyan na panirowang a pphakarongaw ron so *Faqih* sii ko btad o manga taw sa pkhaankat iyan kiran so margn a go pkharn iyan so kabinasa sii kiran, a go pkhamataan iyan kiran so manga gona sa giinggolalan ko kapakanggolalana ko manga onayan o *Shari'ah* a go so manga pakaasal iyan a skaniyan na pd ko manga babagr a dalil sa mataan a so *al Fiqhul Islami* na *Fiqhi* a makamomoayan ko diyanka a kaaawidan anka'i a katharo' a pd sa manga maana a kamapiyaan sa kna' o ba *Fiqhi* a matag iringa' a taginpn sa datar o kapipikira on o manga rido'ay niyan a maald siran ko

manga antaan a pamikiran sabap ko di ran katawi ko kamamataani ron odi' na siig iran sank'a'i a *Shari'ah* sa kabaya iran a kaganati ron o manga taw niyan.

SO MBIDAAN O QIYAS AGO SO ISTIHSAN

Sii sa miaona na miapayag rkitano so mbidaan iran a matitins sank'a'i a phakatalingoma:

Paganay ron: So Qiyas na skaniyan so kitompokn ko mas'alah ko saginda niyan sii ko kokoman iyan, na so *Istihsan* ko kalilid a bontal iyan na skaniyan so kapokasa ko mas'alah ko manga saginda niyan sa isibay skaniyan sa kokoman a matndo' sabap ko dalil a pd ko manga dalil.

Go sii ko sabaad a manga bontal iyan na so kibagakn ko kitaalokn on ko saginda niyan, sa sii itaalok ko saginda a salakaw a aya mabagr a kapakasasaginda niyan on apiya pn masoln a di so paganay.

Ika dowā: So Qiyas na khaadn ko manga masalah a da' a dalil iyan a salakaw ron, sabap roo na da' a khaadn on a rowar sa kokoman a satiman, na so *Istihsan* na di khaadn inonta bo' sii ko manga mas'alah a miakazopaka' on so dowā a dalil sa aya khowaan o *Mujtahid* na so marayag sankoto a dowā, sa giyanan na khikokom iyan a kabaloy o mas'alah a adn a dowā a kokoman iyan sa pagawaan o *Mujtahid* so isa on sa sii pramig ko isa on a salakaw sabap ko bontal a khikokom iyan ankoto a katogalin.

وَأَقُولُ قَوْلِي هَذَا وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لِي وَلَكُمْ وَلِسَائِرِ الْمُسْلِمِينَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ
فَأَسْتَغْفِرُوهُ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ.

Wa aqūlu qawlī hādā wa astagfirullāha lī wa lakum wa lisāiril Muslimīn min kulli dambin fastagfirūhu innahu Huwat Tawwābur Rahīm.